

„Hódok a Bakonyból lefutó patakokon” II.

Együttélés a hódokkal Veszprém megyében

Tapasztalatok a hódokkal való együttélésekről Veszprém megyében

Előzmények:

- Az Eurázsiai hódot a XX. század elejére szinte kiirtották Európából, kb. 1200 példány maradt.
- A Nyugat-dunántúli állomány többszörös áttelepítés, vándorlás következtében alakult ki.
- A hód Magyarországon a Szigetközi megjelenést követően, 1988-ban lett védett.
- 1996-ban a WWF Magyarország hód újratelepítési programot kezdeményezett. A programban összesen 234 db egyedtel telepítettek be, ebből 2004-2008. között 132 db állatot bechippelték. 2011-ig egyetlen példánynál olvasták le a chipet.
- Európában 2011-re a számuk meghaladta az 1 millió példányt. *(Czabán Dávid 2013)*
- A természeti adottságok miatt Európa északi országaiban a hód állomány nagyobb, mint hazánkban.

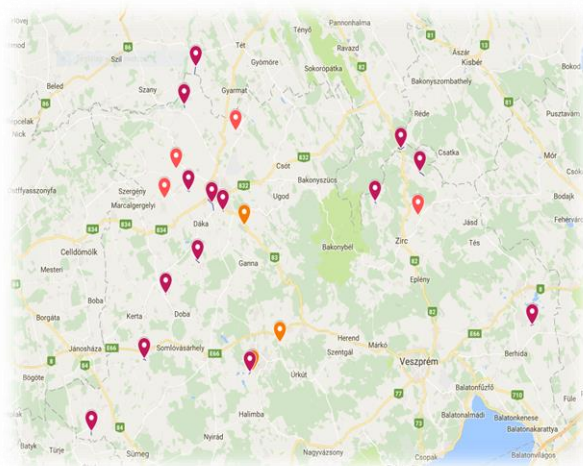
A hódok tevékenységének nyomai:

A Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság munkatársai között nagyon kevés ember van, aki már találkozott hódokkal. Jelenlétükre tevékenységük nyomaiból tudunk következtetni. A hód átalakítja környezetét. Jellemző, más állatokra nem jellemző nyomokat hagy. Hódok által lakott területen fadöntések, rágások, gátak, üregek, csapák, csatornák láthatók.

Észlelések

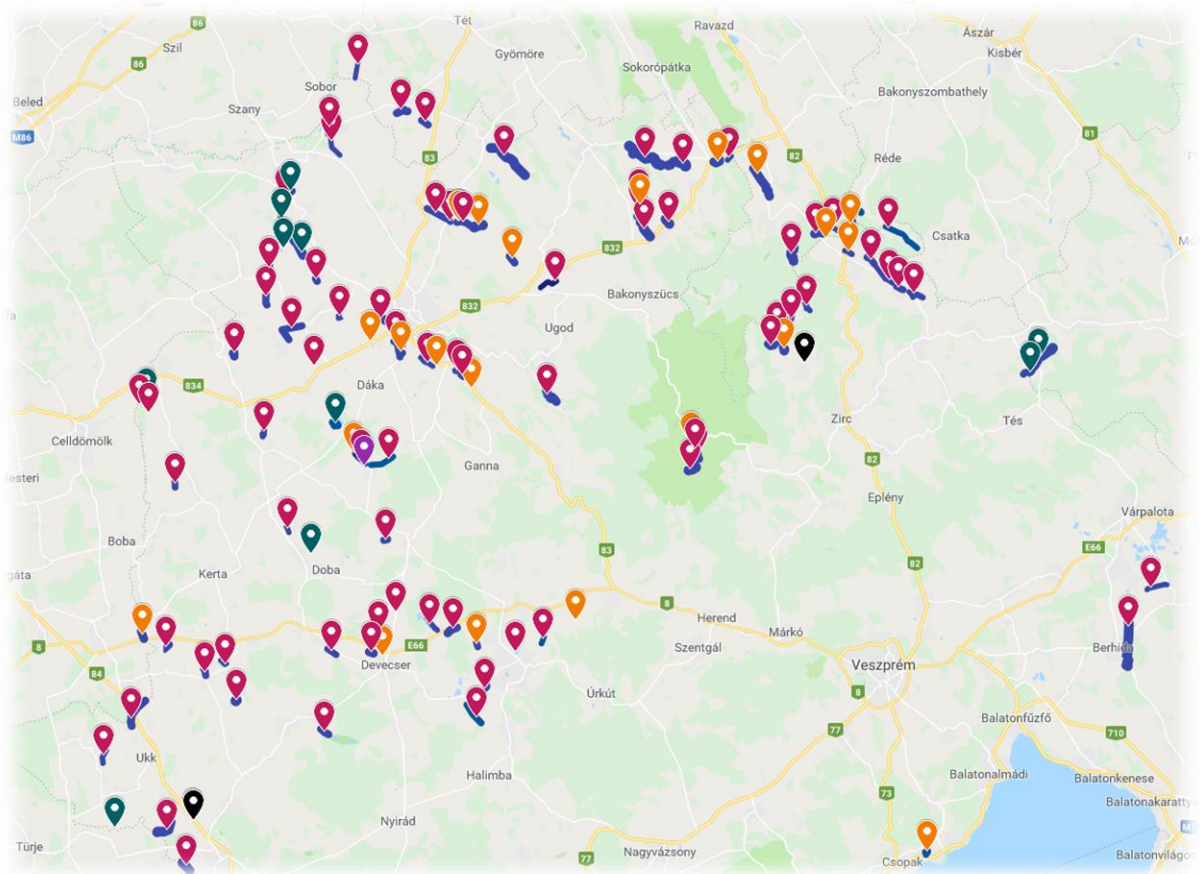
- Az első észlelések, lakossági bejelentések 2005-2007. években a Torna-patakon, Kislőd-Ajka térségében voltak. (Ahonnan egy időre eltűntek, majd 2019. tavaszára Ajka térségében újra megjelentek a hódok.)
- A Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság Veszprém Megyei Szakasz mérnöksége a sokasodó bejelentések hatására, 2016. őszén kezdte el felderíteni a működési területén található hódcsaládok élőhelyeit.
- 2017. tavaszára a megyében 21 helyen dokumentáltuk a hódok nyomait.

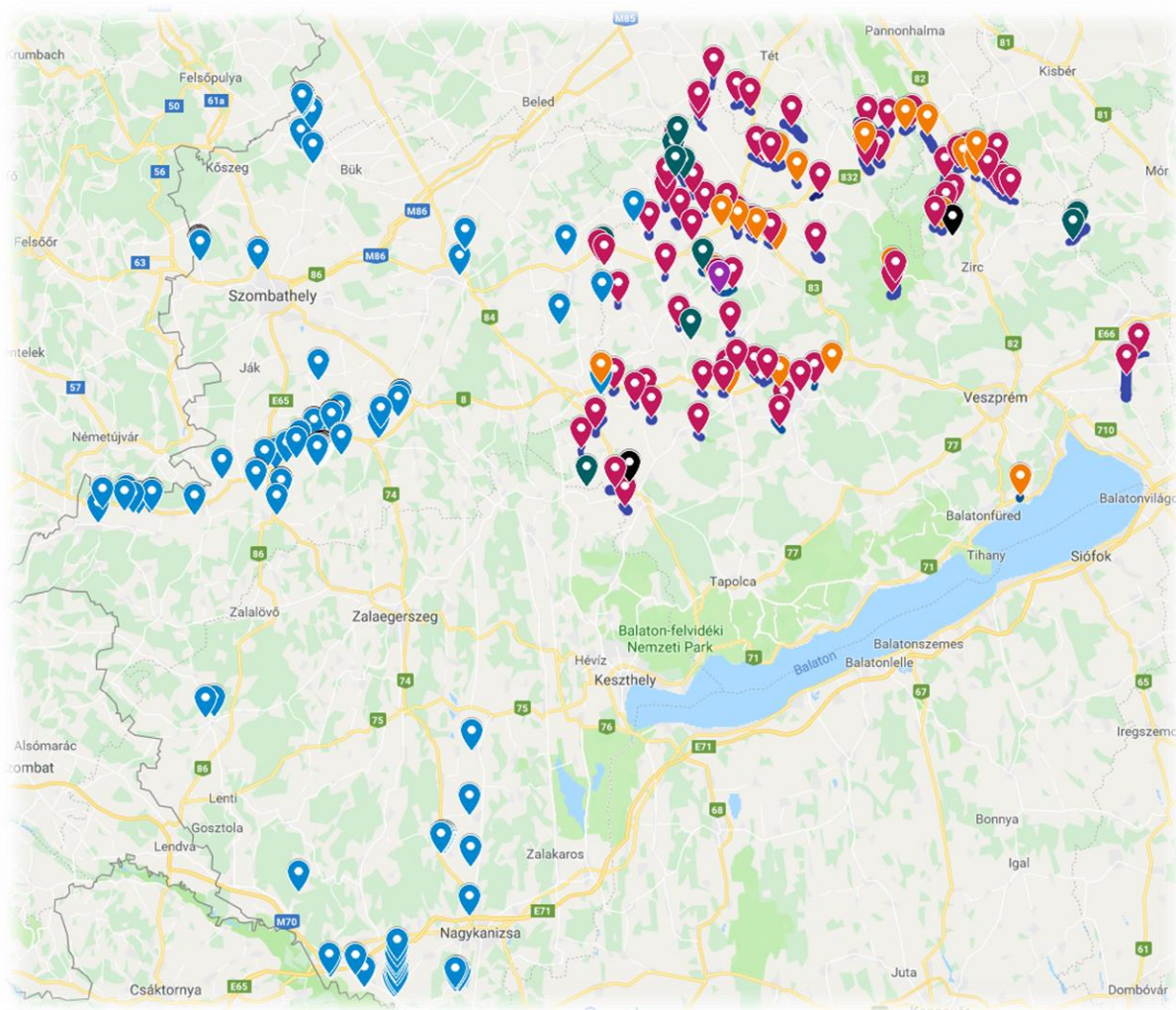
- 2018. februárjában 43 helyen

- 2019. májusára több mint 90 aktív helyszínt ismertünk, és 2 db elhullott egyedeket találtak kollégáink. (Az egyik példányt autó ütött el, a másik természetes úton halt meg.)

- A NYUDUVIZIG által regisztrált észlelések (a Zala vízgyűjtőjét kivéve) a KDTVIZIG helyszíneivel együtt aggodalomra adnak okot.

A hódok viselkedése, antropogén hatások

- Az ember közelsége láthatóan nem zavarja a hódokat.

Nagy forgalmú főút, vasút mellett is megjelenik, kialakítja életterét. Sok helyen betelepszik a belterületre is (pl.: Bakonyszentkirályon, Bakonyoszlopon, Devecserben, Ajkán, ...). Ajka központi részén, a lakótelep parkjában, a csónakázó tóban él. A tó körüli fákat az önkormányzat dróthálóval próbálja védeni. Ez a módszer nem túl hatékony. Az itteni és más települések tapasztalatai is azt mutatják, hogy a hód a dróthálót „felynyomja”, s a fát ugyanúgy kirágja.

- Nem tudni, hogy a patakok által hozott „szemetet” (PET palack, műanyag rekesz, autógumi felnistől, ...) tudatosan építi be a gátba, vagy csak a hordalék fennakadása után nem rakja azt ki belőle.
- „A hód dönt, vagy csak rág, az ember takarít.” Sok településen tapasztaltuk, hogy a hódok által megrágott, kidöntött fát a helyi lakosok, Önkormányzatok feldarabolták, s tüzelőanyagként elszállították. Ez több okból is problémát jelent:
 - A hód védett állat, így a **1996. évi LIII. törvény a természet védelméről** vonatkozik rá. Ennek a jogszabálynak a 8. § első bekezdése kimondja:

„8. § (1) A vadon élő szervezetek, továbbá ezek állományai, életközösségei megőrzését élőhelyük védelmével együtt kell biztosítani.”

Így a megrágott, kidöntött fát a területről elvinni, a gátakat, torlaszokat elbontani, az üregeket betömni törvénytörő magatartás.
 - Az elhordott fa valakinek a tulajdona. (VIZIG, Önkormányzat, magánszemély...)

Károkozás és haszon, Veszprém megyei tapasztalatok:

- Az árvédelmi töltések rongálása, azok hiányában területünkön nem fordul elő.
- A nagyobb esésű patakon (Cuha, Gerence felső) Igazgatóságunknak nincs különösebb gondja a gátakkal. Egyes túlmélyülő medreknél kifejezetten hasznos a beépített gátrendszer, hiszen a gát feletti szakasz feliszapolódik, a vízfolyás medre nem mélyül tovább. A hódgátak megjelenésével több tucat helyen megvalósult a Vízkeret Irányelvben szorgalmazott víz visszatartás is.
- Tapasztaltuk, hogy gátjaikat a nagyvizek szétszedik, elmosják. A gátakból kialakult hordalék eltömheti az átereszeinket, torlaszt képezhet a vízfolyáson. Ezek a jelenségek akár lakott terület közelében, vagy lakott területen is kialakulhatnak. Így a vízfolyás olyan helyen is kiönthet, ahol a meder vízszállító képessége egyébként megfelelő.
- A gátépítés területünkön főként, a Kisalföld szélén okoz gondot, a kis esésű, Marcalhoz közeli patakokon (Marcal-felső - Hetyefő, Sümeg, Bornát-ér - Hathalom, Csikvándi Bakony-ér – Mórchida...). A gátak sokszor kiterelik a vízfolyás vizét a mezőgazdasági területekre, ellehetetlenítve a gazdálkodást. Gátbontásra engedélyt a Veszprém Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztályának Természetvédelmi Osztályától tud kérni Szakasztechnológusunk. Az engedélyt kezdetben csak kézi bontásra, természetvédelmi szakember jelenlétében adták meg. Bebizonyosodott, hogy a hódgátakat kézzel elbontani nem lehet, mert a fa részek össze

vannak dolgozva iszappal. A Hatósággal egyeztetve, ma már géppel bontjuk a gátakat. A hódok kisebb-nagyobb sikerrel minden gátat megpróbálnak visszaépíteni. Ritka, hogy az első gátbontás után elköltözik a területről. Ha nem sikerül a régi gátat „befoltozni”, akkor a közelében új gátat készítenek.

- Több helyen láttuk, hogy a gazdák minden nap elbontják a hódgát azon részét, mely kézzel bontható. A hód egy éjszaka alatt visszaépíti ezt (sokszor még többet).
- A hódok jelenléte miatt a vízfolyások hosszirányú átjárhatósága - néhány faj számára - csökkent.
- Arról nincs információnk, hogy a vízminőség javult, vagy romlott ezeken a szakaszokon. Nem tudni, mi a jelentősebb, a gátak szűrő hatása vagy az állatok által okozott többlet tápanyag terhelés.
- A fadóntás mértéke a (pontosan nem ismert, fel nem mért) vízügyes faállományhoz képest elenyésző. A Veszprém Megyei Szakaszmérnökség kezelésében nincsenek árterek, ártéri erdők. Működési területünkön árnyékoló fasorok, galéria erdők találhatóak. Megyénkben jellemzően a vízpart közelébe telepített erdők faállományában (legtöbbször nyarasokban) tesznek nagyobb kárt a hódok (Apácatorna, Bakonyoszlop, ...).

Az árnyékolás részleges megszűnése, a fatelepítések ellehetetlenítése miatt a hatás vízügyi szempontból mégis negatív.

Hajagos-patak, Vénár, 2018.01.30.

Bornát-ér, Hathalompuszta, 2018.01.17.

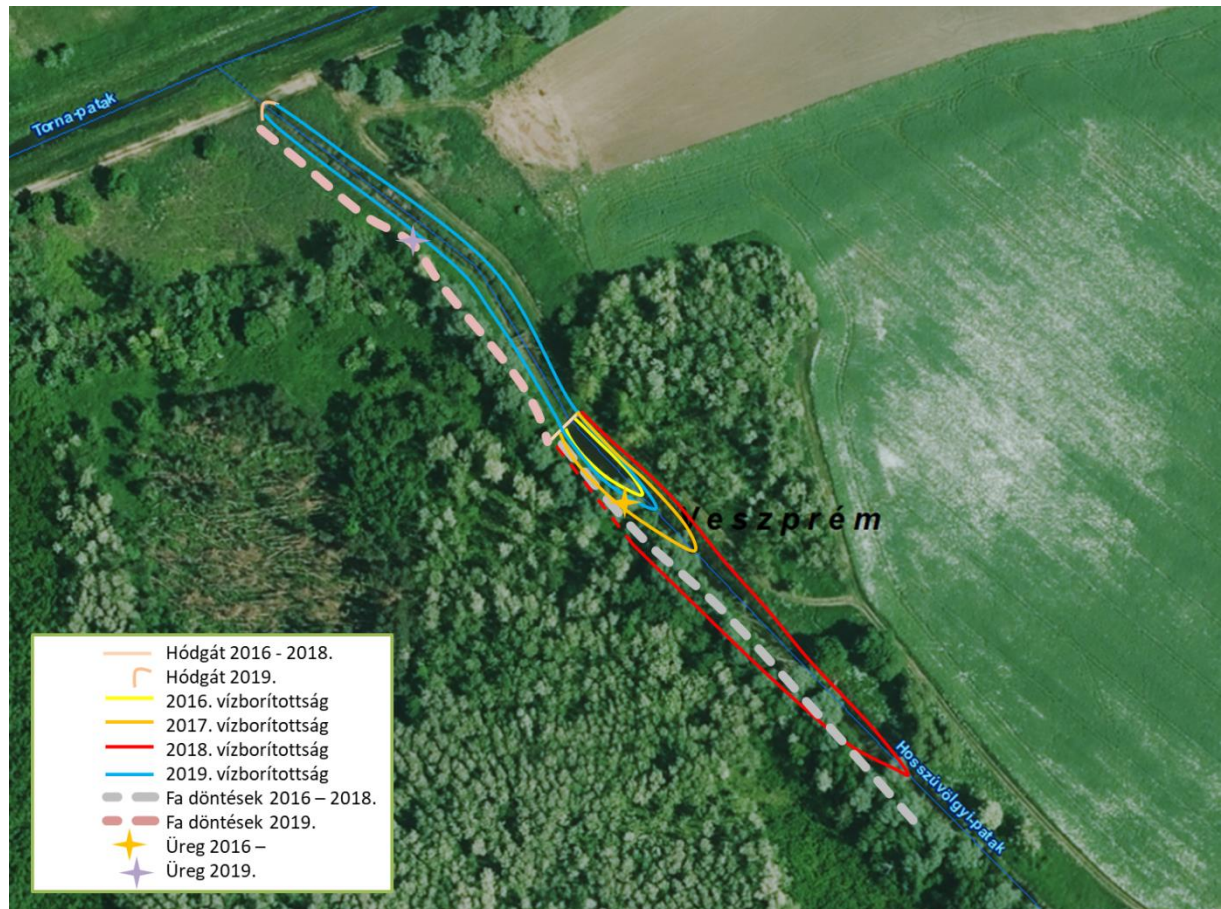
Dudár-patak, Bakonyoszlop 2018. 03. 10. (Ördögárok torkolata felett)

- A fenntartó utak, parti sávok állapota érezhetően romlott a hódok által lakott szakaszokon. Üregek a fenntartó út alatt húzódnak, gépeink beszakadnak, megrongálódnak. Gépközlelőink nem szívesen járnak hódok lakta területen, hiszen nőtt a baleset kockázata, és az anyagi kár lehetősége is.

Apácatornai hód család nyomainak bemutatása

- Veszprém megyében az egyik folyamatosan figyelemmel kísért élőhely Apácatornán, a Hosszúvölgyi- (vagy Apáca-) patakon található.

- A hódok által épített gátnak akkora a visszaduzzasztása, hogy a műholdképen is észrevehető.
- A 2018-as gátbontás után azonnal elkezdte elzárni a nyílást.
- Mikor ez nem sikerült lejjebb egy másik gátat épített, mellyel a régi gát fölötti vizet kb a 2016. évi szintre duzzasztotta vissza.

Összefoglalás

Vízügyi szempontból a hódok jelenléte hosszú távú problémát jelent.

- Gátjaikat bontás után azonnal elkezdik visszaépíteni, csökkentik a medrek vízszállító képességét.
- A galériaerdők fáit kirágják, csökkentik a patakok árnyékolását
- A fákat a fenntartó sávba döntik, a fenntartó utat aláfűrják, a fenntartási munkákat megnehezítik, ellehetetlenítik.

Hosszú távú megoldást kell találni a problémák kezelésére.

- Jogszabályi háttér módosítása
- Központi koordináció
- Hódok gyérítése

Ezúton szeretnék **köszönetet** mondani **Kovács László szakaszmérnök Úrnak**, aki az előadás és a dolgozat elkészítéséhez szakmai és emberi támogatását nyújtott.

Készült a Magyar Hidrológiai Társaság XXXVII. Országos Vándorgyűlésére.

Készítette:

Csábi Erzsébet Erika

felsővízi vízkészlet-gazdálkodási referens